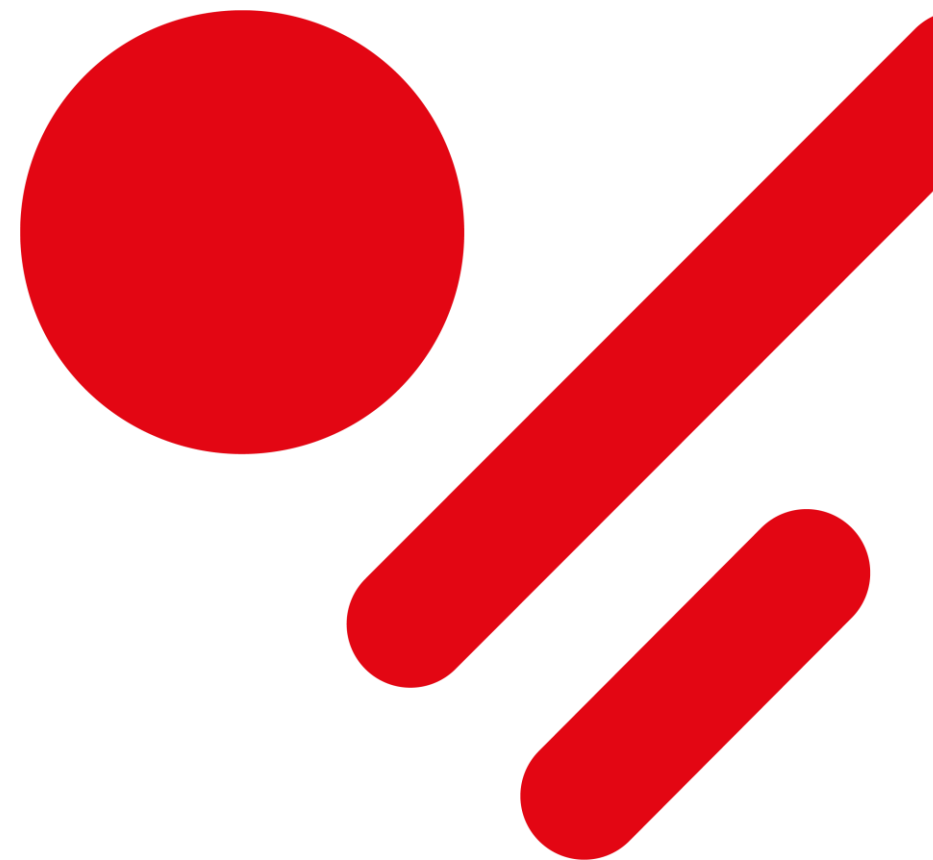
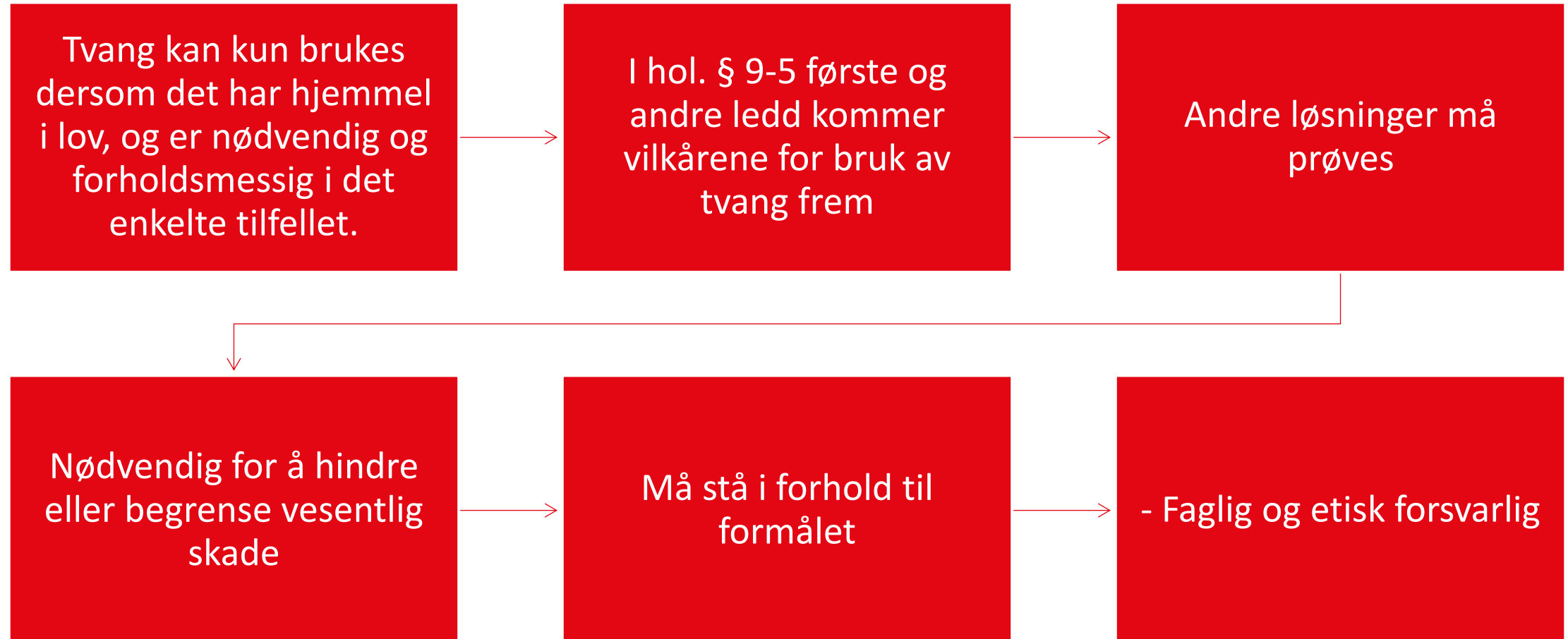

Endring i helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9

Hvilke muligheter gir dette for økt bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi for å øke selvstendighet og mestring i hverdagen?

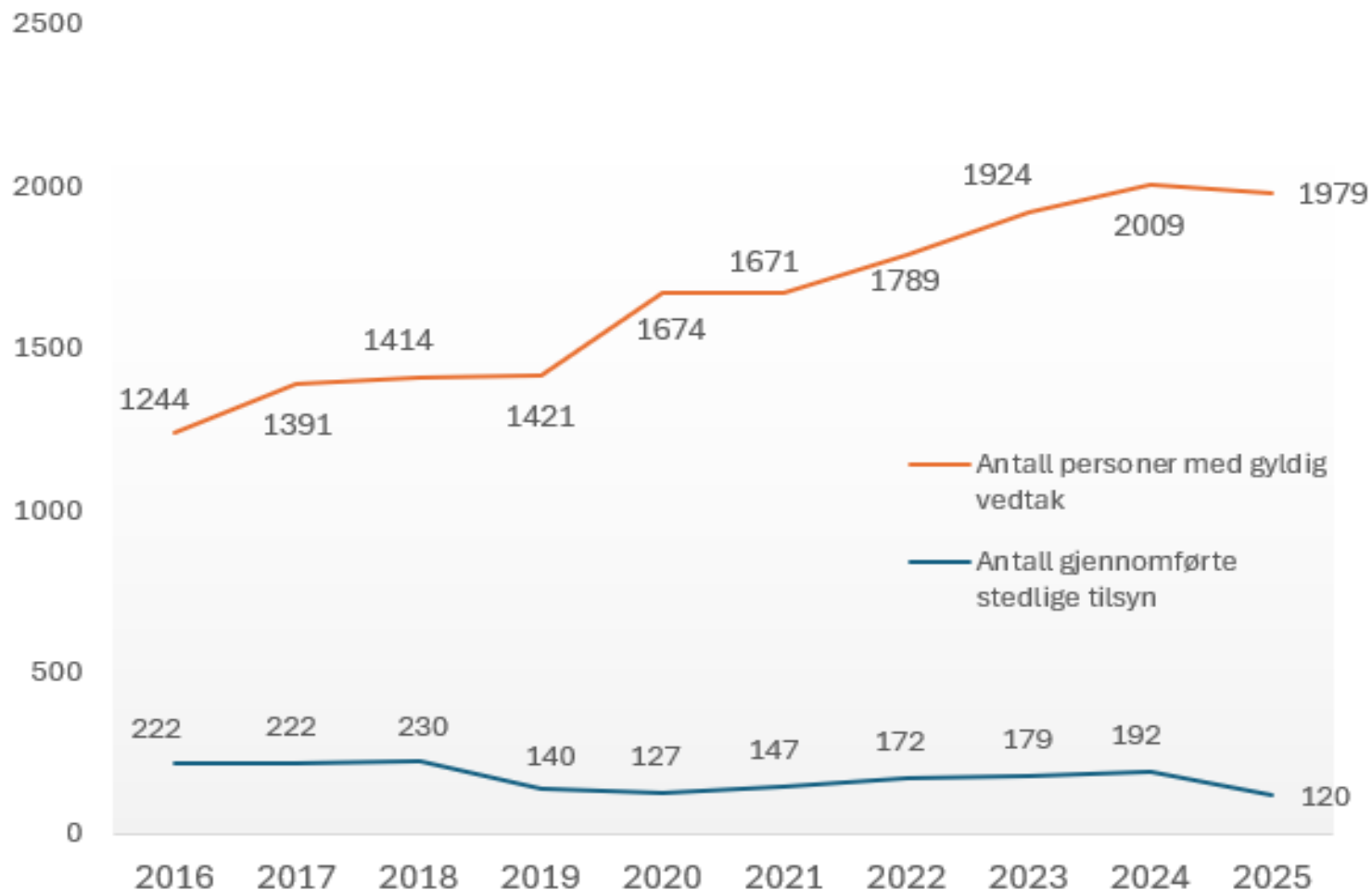

Helse- omsorgstjenesteloven (hol.) kapittel 9

Statistikk over vedtak etter hol kapittel 9

Antall personer med vedtak om tvang og makt

Statistikk over vedtak om inngripende varsling etter §9-5 bokstav b

B-tiltak	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Varslingssystem i seng	5	4	3	8	8	6
Varslingssystem i bolig, ekskl. seng	17	15	20	20	14	13
Varslingssystem utgang	85	79	76	83	87	75
System som registrerer bilde/lyd	12	15	18	14	12	14
GPS/lokaliseringssystem	1	1	1	3	1	4
Annet inngripende varslingssystem	3	3	3	5	1	2
	123	117	121	133	123	114

Statistikk over inngripende varslingssystem hjemlet i §9-5 bokstav c

C-tiltak	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Varslingssystem i seng	77	90	82	99	118	76
Varslingssystem i bolig, ekskl. seng	89	91	94	110	111	102
Varslingssystem utgang	196	199	213	237	238	174
System som registrerer bilde/lyd	82	116	118	126	145	153
GPS/lokaliseringssystem	6	7	11	14	11	11
Annet inngripende varslingssystem	16	16	17	23	12	17
	466	519	535	609	635	533

Prop. 31 L (2024–2025) Endringer i psykisk helsevernloven og pasient- og brukerrettighetsloven mv.

6.3 Samme adgang til varslings- og lokaliseringsteknologi for personer med utviklingshemning

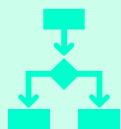
«Departementet foreslår at dagens særregel i helse- og omsorgstjenesteloven § 9-2 oppheves slik at mennesker med utviklingshemning som ikke motsetter seg får samme mulighet til å gjøre seg nytte av varslings- og lokaliseringsteknologi som andre pasienter og brukere.»

Bakgrunn: hvorfor lovendring?

Bestemmelsen i pbrl. § 4-6a gir hjemmel til bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi for personer over 18 år som mangler samtykkekompetanse, og som ikke viser motstand.

Helsedirektoratet peker på at terskelen for vedtak etter pbrl. § 4-6a er lavere og saksbehandlingen enklere enn etter hol. kap. 9.

Nasjonal veileder om gode helse- og omsorgstjenester fremhever at teknologisk utvikling og moderne varslings-/lokaliseringsteknologi kan bidra til et mer selvstendig, trygt og verdig liv.

Lovendring

Lovendring om hol. § 9-2 andre ledd ble kunngjort 20. juni 2025, og trådte i kraft den 1. september 2025.

Helsedirektoratet har sendt to brev med sendt informasjon om ikrafttredelse, bakgrunn, konsekvenser og overgangshåndtering.

Varslings- og lokaliseringsteknologi for personer med utviklingshemming – Ikrafttredelse av lovendring (2025)

Varslings- og lokaliseringsteknologi for personer med utviklingshemming – oppfølging av tidligere brev om ikrafttredelse m.m. – enkelte spørsmål (2026)

Hva er endringen i selve lovteksten?

Tidligere særregel i § 9-2 andre ledd andre punktum om at «inngripende varslingsystemer med tekniske innretninger skal alltid regnes som tvang og makt» (hol. kap. 9) oppheves og erstattes av henvisning til pbrl. § 4-6a.

Ny ordlyd (utdrag):

«For bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6a.»

Om § 4-6a: Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi

Tiltaket må være:

- nødvendig for å hindre eller begrense risiko for skade på pasienten eller bruker
- står i rimelig forhold til den aktuelle risikoen
- fremstår som det minst inngripende alternativet
- sannsynlig at pasienten eller brukeren ville ha gitt tillatelse.

Forutsetning at personen er over 18 år, mangler samtykkekompetanse og ikke motsetter seg tiltaket

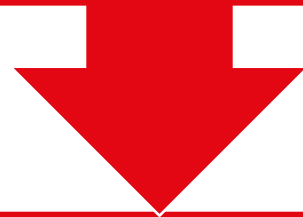
Ved motstand mot tiltaket

Hvis en person med utviklingshemming motsetter seg tiltaket, må bruk av tiltaket vurderes etter hol. kapittel 9. Alle vilkårene i kapittel 9 må da være oppfylt.

Bruk av varslings-/lokaliseringsteknologi kan ikke iverksettes overfor en samtykkekompetent person som motsetter seg tiltaket.

Det må gjøres en konkret vurdering ved tvil om bruker viser motstand. Terskelen er lav for å konstatetere motstand.

Momenter i vurderingen

hvor belastende tiltaket er

hvor inngripende tiltaket er

Skade på bruker selv vs skade på andre

Pbrl. § 4-6a kan kun benyttes for å hindre/begrense risiko for skade på brukeren selv

Dersom formålet er å hindre/begrense skade på andre enn brukeren selv: tiltaket må fortsatt vurderes etter hol. kapittel 9.

Av dette følger at hvis et tiltak har flere formål som hører under hvert sitt regelverk, f.eks. å hindre skade både på brukeren selv og andre personer, må det fattes to vedtak. Bruk av tiltaket for sistnevnte formål må vurderes og besluttes etter reglene i hol. kap. 9.

Kontinuerlig overvåkning vs situasjonsutløst tilsyn

Helsedirektoratet skriver at der det kun overføres bilder eller lyd i forbindelse med *varsling av konkrete hendelser*, er dette ikke å anse som kontinuierlig overvåkning.

Lovfortolkning – Digitalt tilsyn
– Grensen mot kontinuierlig
observasjon (2022)

Kontinuerlig overvåkning med lyd/bilde

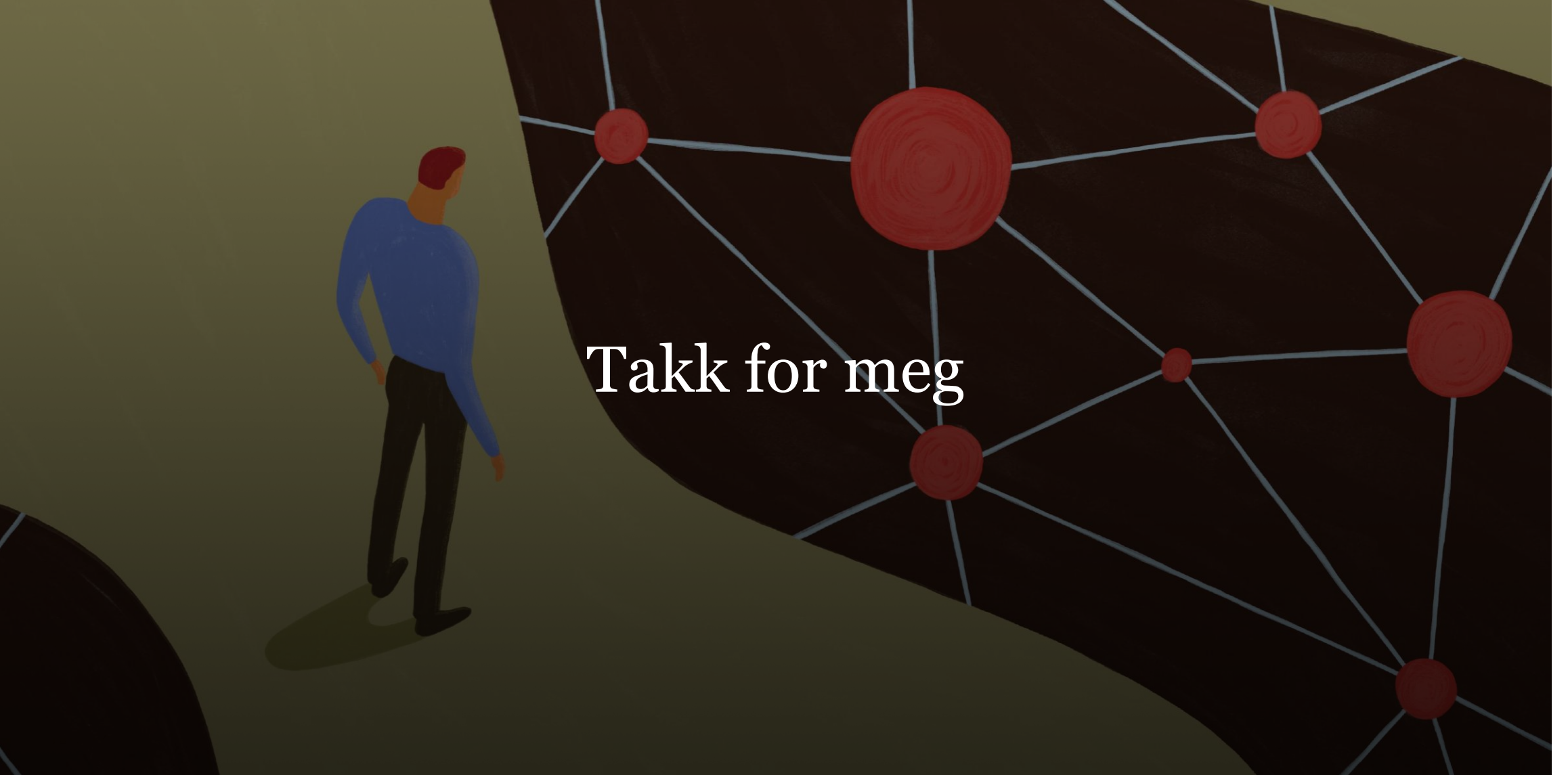
Kontinuerlig overvåkning med lyd/bilde anses så inngripende at det omfattes av tvangsdefinisjonen i hol. § 9-2 andre ledd første punktum:

«Som bruk av tvang eller makt etter reglene i kapitlet her regnes [...] tiltak som er så inngripende at de uansett motstand må regnes som bruk av tvang eller makt.»

- Personen kan ikke selv samtykke til tvang etter § 9-2, og foreldre til barn under 18 år kan ikke samtykke på vegne av barnet.

Pbrl. § 4-6a gir ikke adgang til kontinuierlig overvåkning.

Takk for meg

An illustration of a man in a blue shirt and black pants standing on a dark, curved surface, looking up at a large, dark, curved surface. The surface is covered with a network of white lines connecting several red circular nodes. The nodes vary in size, with the largest one in the center. The background is a solid dark green color.

